

уміннями та навичками. Це приводить до того, що багато учнів втрачають інтерес до праці, а їхня природоохоронна праця не набуває творчого характеру.

В останні роки у зв'язку з розвитком приватновласницьких тенденцій різко падає участь і активність учнів у колективних формах діяльності. Має місце значне послаблення участі школярів у боротьбі з водною та вітровою ерозією, охороні пам'яток природи, вирощуванні сіянців для відсаджування на ерозованих та рекультивованих ґрунтах, заготівлі органічних добрив, зборі насіння дикорослих трав, кущів та дерев, охороні джерел, малих річок. Згортання цієї роботи, що була характерною учнівським організаціям, можна компенсувати проведенням такої ж діяльності у фермерському господарстві, на городі, дачній ділянці тощо. Тобто, необхідно поруч з традиційними колективними формами роботи посилювати індивідуальну природоохоронну діяльність дітей за рекомендаціями педагогів у господарствах своїх батьків, родичів та ін. Досвіду такої роботи наша школа, особливо міська, не має, і потрібні творчі пошуки та зусилля педагогів, аби виправити таке становище.

Ці та інші проблеми вимагають детального аналізу сучасного стану екологічного виховання учнівської молоді та пошуків реальних шляхів його поліпшення, виховання у дітей господарського ставлення до землі, рідної природи.

З.В.Друць, Ю.Б.Друць

Формування у школярів шанобливого ставлення до природи

Формування у школярів шанобливого ставлення до природи є однією із складових виховання гуманної особистості, щирої, людиної, доброзичливої, милосердної.

Спеціальні дослідження свідчать, що вже у початкових класах відбувається різке зростання утилітарних мотивів ставлення учнів до природи. Нам якомога швидше треба виховати покоління людей, які б свято берегли землю, ліс, воду, повітря. Триєдиним завданням екологічного виховання є: прищепити любов до природи, захистити її та примножити.

Мета нашого дослідження: розробити і теоретично обґрунтувати шляхи цілеспрямованого формування екологічної культури школярів з використанням гуманістичних природоохоронних традицій української етнопедagogіки.

Прилучаючись до скарбів національної культури, учні переймаються особливим ставленням до природи, яке ми визначаємо як "шанобливе". При цьому певною мірою розрізняють "шанобливе" ставлення і "бережливе". Берегти

природу можна виходячи й з прагматичних міркувань, заради власної користі. Шанобливе ставлення передбачає повагу до законів природи, до всіх форм життя, усвідомлення людства як частини, а не повелителя довкілля. Саме такий зміст вкладається й у поняття "екологічної культури особистості".

Формування екологічної культури зрештою залежить від гармонії інтелектуального та емоційного сприймання природи, поєднані з практичною природоохоронною діяльністю школярів. У взаємозв'язку мають дістати розвиток загальні ідеї: багатогранності природи; економічної цілісності природи; людина, суспільство, природа - єдине, нерозривне ціле. У природоохоронній діяльності можна виділити основні структурні компоненти: інтелектуальний (екологічні знання), операційний (вміння і навички з охорони природи) і мотиваційний (сукупність збуджуючих причин діяльності людини в природі - гуманістичні, пізнавальні, патріотичні, естетичні, санітарно-гігієнічні та економічні мотиви).

Організуюючи спостереження за явищами навколишньої дійсності і безпосередню практичну діяльність учнів, насамперед слід дбати про розвиток їхніх розумових сил, викликаючи у школярів потребу міркувати, спонукаючи робити висновки, узагальнення. Найкращі "помічники" у цьому для вчителя - добре сформульовані, продумані пізнавальні завдання, спрямовані на розширення і збагачення уявлень, понять учнів про живу і неживу природу, ознайомлення із суспільним життям, працею дорослих, в освоєнні соціального досвіду, виконанні соціально-значущих обов'язків.

Значною мірою вирішенню цієї проблеми може сприяти наукова технологія творчості - ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань).

Активізації екологічного виховання, підвищенню його ефективності сприятиме тісний зв'язок з традиційним народним вихованням любові до природи, сприяння на педагогіку народного календаря, де всі пори року, кожна дата, свята тісно пов'язані з природою рідного краю, з природою самої людини. При цьому слід добирати такі народні традиції які б:

- давали учням екологічні знання, дохідливо пояснювали взаємозв'язки компонентів системи "людина - суспільство - природа";
- встановлювали зв'язок між інтелектуальним і емоційним розвитком школяра, забезпечували можливість усвідомленого розуміння учнями естетичної цінності природи;
- визначали моральні норми (правила) поведінки школярів у навколишньому, забезпечували можливість усвідомленого використання учнями знань про народні традиції у власному ставленні до природи.

Показником екологічної вихованості можна вважати практичні дії людини у ставленні до природнього середовища за нормами національної і загально-людської моралі.

Пробудження у школярів світлих і добрих почуттів, доброзичливого і турботливого ставлення до живого і прекрасного зумовлює розвиток і формування гуманістичних мотивів охорони природи. Соціальна значимість цих мотивів зростає з кожним роком. І не випадково сьогодні так гостро постає питання гуманізації всього процесу навчання в школі.

*А.П. Афонін, А.О.Кірін,
В.І.Височин, І.М.Терлецька*

Принципи валеології в учбовому процесі школи

Процес державотворення та демократизації в Україні стосується усіх сфер життя суспільства. Це має безпосереднє відношення і до здоров'я дітей та підлітків.

Передбачається, що орієнтиром у цьому розвитку має стати науковий досвід, принципи побудови і охорони здоров'я, що відбиті у "Європейській політиці досягнення здоров'я для усіх до 2000 року". Однак на сучасному етапі вирішення цієї проблеми неможливе без створення певних соціальних умов, без здорової сім'ї, без високого освітнього, культурного та духовного рівня усіх членів суспільства, без законодавчо затвердженого статусу здоров'я, як самого пріоритетного в системі виховання дітей та школярів. У цьому плані валеологія (наука про здоров'я) є інтегральним курсом у школі, що включає цілий ряд гуманітарних та спеціальних дисциплін.

Основною метою шкільної валеології є впровадження в учбовий процес самого передового й ефективного, що накопичене наукою, практикою і передовим досвідом по формуванню, збереженню та зміцненню здоров'я школярів. При цьому слід виходити з основного положення, що людина є частиною Всесвіту, Природи і земної цивілізації, яка розвивається за певними законами, котрі вона повинна знати і виконувати, забезпечуючи максимальну гармонію із зовнішнім світом.

Забезпечення здоров'я людини повинно орієнтуватися тільки на вищі духовні якості (добробут, любов, справедливість, істину та ін.) і не культивувати низькі якості (заздрість, лютість, ненависть, образу та ін.), що руйнують його тіло і душу.

